

Verslag 6^e Messiaans Beraad 25 februari 2007

VAN STRENG NAAR HUMANITAIR

Visies op het regeerakkoord aangaande asielbeleid en de pardonregeling

Locatie: De Rode Hoed, Amsterdam

Gespreksleiders: Thijs Broer, Huub Oosterhuis, Geeske Hovingh en Ranfar Kouwijzer

Opening door Huub Oosterhuis:

Lieve mensen, hartelijk welkom.

Er is sinds het vorige Messiaans Beraad het een en ander gebeurd waarover wij ons verheugen, met enige aarzeling natuurlijk, maar daarover zal het vanmiddag gaan.

Ik wilde deze bijeenkomst inleiden met een paar woorden van Ferdinand van Melle, projectgroep Vluchtelingen, Raad van Kerken, velen van u wel bekend. Hij schrijft onder de titel 'Pardon':

Wie pardon zegt, excuseert zich, vraagt om excuus. Wie pardon zegt, verontschuldigt zich bij een ander. Wie verontschuldigt zich nu bij wie? Is het de overheid die tegenover jarenlang wachtende asielzoekers zegt: "Pardon, ik vraag jullie om verontschuldiging, I beg your pardon, neem ons niet kwalijk, we hebben ons vergist, we hebben jullie onbehoorlijk, ziekmakend lang laten wachten." Of is het de asielzoeker die na zoveel jaar wachten vraagt aan de overheid: "Alsjeblieft, pardon me, vergeef me, ik ben al zo lang aan het wachten, ik was in eerste instantie afgewezen, maar mag ik toch blijven?"

U kunt zich dit dilemma voorstellen, denk ik. Ik stel voor de woorden 'generaal pardon' te verstaan als een excuus van de politiek aan de asielzoekers en ik stel ook voor de politiek dan aan dat excuus te houden. Wij zijn geïnteresseerd hoe dit zeer ingewikkelde en zwaarwegende project zijn voltooiing zal bereiken en wij wensen vanzelfsprekend de staatssecretaris die daarmee belast is, van harte veel succes en verlichting.

Thijs Broer neemt het over:

Welkom hier aan tafel, welkom allemaal in de zaal, goed dat u er bent op deze regenachtige dag. Dat u er massaal gehoor aan heeft gegeven om hiernaartoe te komen, bewijst hoe belangrijk het onderwerp is dat wij hier vanmiddag bespreken. Hier aan tafel rechts van mij Anton van Kalmthout (AVK), hoogleraar Vreemdelingenrecht in Tilburg, en Theo Wijngaard (TW), hoofd Vluchtelingen bij Amnesty International, en mijn naam is Thijs Broer, ik ben politiek eindredacteur van het weekblad Vrij Nederland.

Eindelijk is er dan dat generaal pardon, talloze mensen hebben zich er voor ingezet de afgelopen jaren, en nu is het aangekondigd, meteen al na de verkiezingen in de Tweede Kamer, vervolgens nog eens bevestigd in de gesprekken over het regeerakkoord. Hoe is dat bericht in huize Van Kalmthout ontvangen?

AVK: Met natuurlijk een plezierig gevoel want er is voorafgaande aan het regeerakkoord door een aantal instanties hard aan gewerkt, ook met de bedoeling om in ieder geval met een uitgewerkt plan naar het toekomstige kabinet te komen. Dus dat er een pardonregeling komt, is plezierig. Maar ik

ben nog enigszins terughoudend omdat ik eerst wil zien hoe dat dan in de praktijk wordt uitgewerkt. Het zal zeker voor een aantal mensen een verlossing betekenen, maar ik moet ook nog zien of het allemaal precies zo gebeurt zoals we dat eigenlijk hadden gehoopt. Dus de praktijk zal uit moeten wijzen of mijn gevoel van plezier en tevredenheid blijft bestaan.

En hoe is het bericht bij Amnesty verwelkomd?

TW: Ook in eerste instantie wel positief, wij zien heel veel schrijvende gevallen die we al jarenlang proberen te ondersteunen in de asielprocedure, of met het starten van een nieuwe asielprocedure, maar net als Anton houden we een voorbehoud om even te kijken hoe die regeling uitwerkt, omdat 'ie er nog niet is, maar de eerste tekenen wijzen er in ieder geval op dat men bereid is er ruimhartig naar te kijken, dus dat is in ieder geval wel positief. Wat zijn de directe consequenties van zo'n aankondiging? Wat betekent het voor de mensen die nu ineens hoop hebben dat ze kunnen blijven?

TW: Er zijn veel vragen bij Amnesty over dit pardon, de mensen die wij begeleiden bellen ons ook regelmatig. De regeling is nog niet bekend, dus we kunnen ze nog niet heel veel melden, ik hoop alleen maar dat de hoge verwachtingen niet teleurgesteld zullen worden.

AVK: Maar het is wel dringend noodzakelijk dat die regeling zo spoedig mogelijk komt omdat op dit moment de mensen natuurlijk alleen nog maar in een grotere angst leven, van: 'val ik er wel of niet onder?' Dus de onzekerheid is wat dat betreft voor een grote groep nog niet afgenomen.

Daar moet nog aardig over doorgeëxerceerd worden, hè. De afgelopen weken sprak de PvdA over de noodzaak van een ruimhartig pardon, maar daarop werd door het CDA gereageerd met: 'nee, nee, nee, juist voor een beperkte groep, anders hadden we er nooit mee ingestemd.' Hoe gaat dat er verder uitzien? Wordt het een ruimhartig of beperkt pardon?

AVK: De motie die in december door de Kamer is aangenomen en die ten grondslag ligt aan deze regeling, ging uit van een ruimhartig pardon en ik ga er vooralsnog vanuit dat dat ook blijft bestaan, maar je weet het nooit bij die regeerakkoorden. Als het naderhand moet worden geïnterpreteerd, hebben mensen toch bij de onderhandelingen verschillende dingen gehoord, dus ik ben heel benieuwd wie straks de beste papieren heeft en z'n mening erdoor weet te krijgen.

Het CDA heeft zich tot op het allerlaatst met hand en tand tegen dit pardon verzet en dat is de partij die nu moet meepraten over de uitvoering.

AVK: Ja goed, maar er zijn andere punten waar ze nu ook een ander beleid gaan voeren dan de afgelopen vier jaar, dus wat dat betreft zijn ze heel flexibel.

TW: Misschien is het goed om te wijzen op het regeerakkoord, want in plaats van het oude 'streng en rechtvaardig' asielbeleid, staat er nu 'rechtvaardig en humanitair' en dat laat volgens mij toch wat meer ruimte zien dan in het verleden. Het is mooi om het CDA eraan te herinneren dat ze dat zelf hebben opgeschreven.

Het is goed dat je dat 'rechtvaardig en humanitair' aanhaalt, dat staat in het regeerakkoord, maar die vreemdelingenwet blijft hetzelfde, wat betekent dat?

TW: Ik denk dat dat niet helemaal waar is, er ligt een evaluatie van de vreemdelingenwet zoals die nu bestaat en die ondersteunt heel veel kritiek van mensenrechtenorganisaties, maar ook van vluchtelingenorganisaties in de afgelopen jaren. Binnenkort gaat ook over die evaluatie gesproken worden en de verwachting is wel dat er toch op een aantal punten fundamentele wijzigingen plaats zullen vinden.

Welke punten zijn dat?

TW: Waarschijnlijk wordt die korte beginprocedure, de 48-uurs-procedure zoals mensen die wel kennen, wat ruimer uitgelegd, zodat er minder onzorgvuldige besluiten zullen vallen en waarschijnlijk, hópelijk, ook minder mensen buiten de boot zullen vallen als asielaanvrager. In de toekomst zou dat dus kunnen leiden tot minder van die situaties waarin je een hoop mensen hebt die wel vervolging menen te vrezén, maar die deels door de strakke procedure hun verhaal gewoon niet goed naar voren kunnen brengen.

Ja, dat is één punt, wat nog meer?

TW: Het wegen van landeninformatie, we hebben dat in die Somalische uitspraak gezien vorige maand.

Landeninformatie, wat is dat?

TW: De informatie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken over de mensenrechtensituatie in de landen van herkomst, die heeft nu een behoorlijk heilige status bereikt, maar het Europese Hof voor de rechten van de mens is daar heel kritisch over geweest.

Dat zijn die ambtsberichten van Buitenlandse Zaken?

TW: Ja, en het Europese Hof heeft gezegd: 'je zou die informatie van ambtsberichten ook naast andere informatie moeten wegen en veel meer in een evenwichtige weging plaats laten vinden dan nu gebeurt.'

En dat is in die evaluatie van de vreemdelingenwet ook naar voren gekomen, dat dat niet deugt tot nu toe?

TW: Deels, maar ook door de adviescommissie voor vreemdelingenzaken, een adviesorgaan van de voormalige minister, en nu staatssecretaris, is dat meerdere malen naar voren gekomen.

Anton van Kalmthout, wat gaat er nog meer veranderen?

AVK: Het is altijd een beetje een misverstand (volgens mij in het leven geroepen door de vorige minister voor Vreemdelingenzaken) dat de minister alleen maar de vreemdelingenwet heeft uit te voeren, en kennelijk dus een soort passieve rol heeft waar het gaat om het beleid ten aanzien van vreemdelingen. Het probleem zit 'm, op een enkel punt na misschien, niet zo

zeer in die vreemdelingenwet, maar in de vraag hoe je die vreemdelingenwet uit gaat voeren. En als je de tekst daarvan gaat bekijken, dan zijn de meeste bepalingen zogenaamde kantbepalingen die een grote mate van beleidsvrijheid aan de op dat moment zittende bewindspersoon laten. Daar zal, naar ik aanneem, toch heel veel gaan veranderen, want het is toch een belangrijke minister, of in dit geval dan een staatssecretaris, die bepaalt hoe aan de vreemdelingenwet en de bepalingen die daarin staan, uitvoering wordt gegeven. Soms zal daar een wijziging nodig zijn, niet zozeer van de vreemdelingenwet, maar bijvoorbeeld van het vreemdelingenbesluit en van de vreemdelingencirculaire. Daar heb je de Kamer ook niet voor nodig, dat is het beleid dat de minister voert, en in een enkel geval zal je ertoe gedwongen worden om de wet wél te veranderen, onder andere door de uitspraken van het Europese Hof. Er komen meer Europese richtlijnen waar Nederland zich ook aan zal moeten houden, maar voor het grootste gedeelte denk ik toch dat het de minister is, of in dit geval de staatssecretaris die via een eigen beleid juist dat rechtvaardige en humane, vorm kan geven, terwijl het vorige 'rechtvaardig en streng' was.

En regels zijn regels...

AVK: Over die uitspraak moeten we het verder maar niet hebben. Nee, regels zijn natuurlijk geen regels. Regels zijn regels om binnen dat kader van 'humaan en rechtvaardig' toe te passen en daar biedt de vreemdelingenwet dus alle mogelijkheden voor.

Dit nieuwe kabinet heeft dus alle mogelijkheden om die ruimte te benutten?

AVK: Ja, ik neem aan dat we daar ook van uitgaan. Kijk, het regeerakkoord zegt over de vreemdelingenwet betrekkelijk weinig, dat is maar goed ook, want daarmee heeft de staatssecretaris alle ruimte om een eigen beleid te voeren en is dus niet met handen en voeten gebonden aan een dichtgetimmerd regeerakkoord. In die zin vind ik het alleen maar positief. Maar misschien dat Jeroen daar anders over denkt...

Dat gaan we zo dadelijk vragen. Die uitspraak over die Somalische asielzoeker die zou worden uitgezet; hij heeft geprocedeerd, is bij het Europese Hof terecht gekomen. Het Hof oordeelde dat zijn uitzetting in strijd was met de mensenrechten omdat hij ginds gefolterd dreigde te worden. Van die uitspraak werd in de kranten alom geschreven dat die verstreckende gevolgen zou hebben, daar hebben wij allemaal ongetwijfeld kennis van genomen. Maar wat zijn die verstreckende gevolgen? Wat zou er nou werkelijk in het Nederlandse beleid door die uitspraak kunnen en moeten veranderen?

TW: de uitspraak op zichzelf is niet zo bijzonder. Als je kijkt naar andere uitspraken die het Hof heeft gedaan in het verleden, dan zie je dat dit een vaste lijn is van het Europese Hof. Wat de uitspraak laat zien is dat het beleid de afgelopen jaren steeds meer op het scherp van de snede is gevoerd en dat is iets waarvan het Hof zegt: 'hier trekken wij een streep en daar moet je niet overheen gaan.' Ik denk dus dat de wijzigingen in eerste instantie vooral in de toepassing van beleid zullen moeten en kunnen plaatsvinden. En wat Anton al zegt: heel veel bepalingen in de vreemdelingenwet zijn kantbepalingen; je

kunt kiezen voor het een maar ook voor het ander, dus er zit zeker ruimte om daar je uitvoering aan te geven.

Kan je daar voorbeelden van geven?

TW: In die uitspraak wordt dat landenbeleid - die ambtsberichten - heel nadrukkelijk genoemd als een van de bronnen die je moet meewegen bij het beoordelen van een asielaanvraag.

Maar niet meer dan 'een van de'?

TW: Precies, niet meer dan 'een van de'. Iets wat minder in het licht is verschenen van deze uitspraak, maar toch relevant is, is dat deze uitspraak de tweede is die tegen Nederland is uitgesproken in asielprocedures - de eerste was in juli 2005, dat ging over een Eritrese asielzoeker, maar beide uitspraken zijn het gevolg van een snelle, korte asielprocedure. En dat is een punt waarvan ik vind dat we dat ook wel even mee moeten nemen in de discussie, ook al heeft het Hof zich daar niet over uitgelaten, het is wel opvallend dat juist in dat soort zaken het Hof zich überhaupt heeft uitgesproken.

Want voor de duidelijkheid: die korte procedure was indertijd juist bedoeld om mensen snel duidelijkheid te geven of ze hier kunnen blijven of niet, dat is toen ook met een humanitair argument verdedigd, of zie ik dat verkeerd?

AVK: Nee, die korte procedure is ooit, ongeveer een jaar of zeven, acht geleden ingevoerd als een bijzondere procedure omdat er een enorme hoeveelheid zogenaamde rugzaktoeristen uit Midden- en Oost-Europa naar Nederland kwamen die hier asiel aanvroegen en daarmee een aantal weken, soms maanden opvang kregen, en hier dus eigenlijk een heel makkelijk verblijf en onderdak kregen. Om dat uit te zuiveren wilde men een versnelde procedure voor de echt heel duidelijke gevallen die absoluut misbruik maakten van die asielprocedure. Dus het was eigenlijk een uitzonderingsprocedure op de normale procedure en die uitzonderingsprocedure is op een gegeven moment tot de reguliere procedure verheven met zelfs het beleidsargument dat 80 procent van alle asielaanvragen via die 48 uur zouden moeten worden behandeld. Dus van een uitzondering is het regel geworden en daarmee zijn een heleboel mensen die op een respectabele manier, gerechtvaardigd een asielverzoek indienen, onder deze procedure komen te vallen. Daarvan is duidelijk dat 48 uur, dus vier keer twaalf uur, absoluut onvoldoende is om recht te doen aan een heleboel mensen die hier een asielverzoek indienen. En iedereen is het er eigenlijk over eens dat dat een slechte procedure is, want die uitzonderingen zijn er bijna niet meer, het gaat nu om de mensen die langs de normale weg binnenkomen en vaak gerechtvaardigd een verzoek indienen. Daar moet je alle tijd voor nemen en de gelegenheid geven om hun verzoek ook toe te lichten, om de papieren en de bewijsstukken te overhandigen, ook om tot rust te komen als ze vaak uit erbarmelijke omstandigheden hier zijn gekomen. Iedereen is het daar eigenlijk altijd over eens geweest behalve de IND, dat was de enige instantie die daar een obstakel in zag. Ook uit de evaluatie is dat gebleken, dus er staat nu in het regeerakkoord dat die 48-uurs-procedure zal veranderen. Nogmaals: we hebben die uitzonderingsprocedure niet nodig,

er moet gewoon een normale, fatsoenlijke procedure komen die in andere landen overigens ook bestaat.

Dat is duidelijke taal. Er is indertijd ergens anders een rapport opgesteld door Human Rights Watch, waarin werd vastgesteld dat Nederland de mensenrechten aan het schenden was door kinderen op te sluiten. Herinner ik me dat goed?

TW: Als je het rapport uit 2003 bedoelt, ja dat ging met name over die 48-uurs-procedure, en daarin werden ook zaken van kinderen behandeld. Het opsluiten van kinderen speelt natuurlijk ook buiten die procedure, mensen die uitgeprocedeerd zijn en met kinderen en al op straat dreigen te komen. Dat is eigenlijk een punt dat ik heel erg gemist heb in het regeerakkoord. Tijdens de verkiezingscampagne hebben we heel hard geroepen: 'geen kind in de cel' - een campagne waar we samen met andere organisaties vorig jaar actie voor hebben gevoerd. Misschien dat Jeroen kan vertellen of we dat inderdaad ook moeten missen in het regeerakkoord, maar ik zie er in ieder geval niks van terug. En dat zie ik ook een beetje in de context van het toepassen van maatregelen die meer gericht zijn op controle en repressie in Nederland, denk aan vreemdelingendetentie in het algemeen, daar zie je eigenlijk weinig stappen terug, want in 2010 moeten er geloof ik meer dan drieduizend cellen zijn in Nederland om mensen in te kunnen opsluiten. Mensen zitten steeds langer en steeds vaker vast, wij krijgen ook steeds vaker telefoontjes van zowel advocaten als mensen die gedetineerd zijn, over de detentieboten, over al die middelen die nu worden gebouwd.

Maar die repressie dringt door in het hele beleid, hè. Niet alleen in het vreemdelingenbeleid dus.

TW: In het vreemdelingenbeleid is het de afgelopen jaren enorm toegenomen en ik heb niet gezien in het nieuwe regeerakkoord dat daar nu voor een deel afstand van wordt gedaan. Dat is denk ik wel een belangrijke vraag om dadelijk beantwoord te zien, of er op die belangrijke punten nog dingen gaan veranderen. Het is wel zo dat het aantal kinderen in de cel nu is gedaald, ik weet niet of dat door onze campagne komt of sinds vorig jaar, maar dát ze worden opgesloten is een feit. Vorige week kreeg ik nog vijf zaken onder ogen van kinderen in de leeftijd van twee tot vijf jaar, dat zijn echt absurde situaties.

Maar wat ik echt niet begrijp is dat daar internationaal schande van wordt gesproken en dat dat toch jarenlang doorgaat en kennelijk nog steeds plaatsvindt!

TW: Dat is een goede vraag, die mag de politiek voor mij beantwoorden.

Van Kalmthout, hoe kan dat?

AVK: Het probleem is: wanneer spreek je nou van schending van mensenrechten? Dan moet je eigenlijk twee dingen van elkaar onderscheiden: je hebt mensenrechten zoals die neergelegd worden in afdwingbare verdragen. Wel, er is geen verdrag dat strikt genomen verbiedt dat je kinderen in detentie plaatst, maar veel belangrijker is het aantal resoluties, het aantal aanbevelingen, het aantal voorlopige of ontwerpverdragen. Daarin

ligt een aantal mensenrechten veel sterker vast vanuit de Raad van Europa en ook vanuit de Europese Unie die weliswaar niet afdwingbaar zijn. We noemen dat dan 'soft law' maar let wel: mensenrechten zijn in beweging. Het is niet iets dat statisch is, dus iets dat na heel veel jaren, na moeizame onderhandelingen op een gegeven moment in een Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, of in een ander verdrag vastligt, dat moet zich verder ontwikkelen. Het is meestal zo dat er daarna protocollen komen en dat ontwikkelt zich verder, dan hangt het dus ook weer van een beleid af, bijvoorbeeld van een verantwoordelijke minister. De vraag is: 'Hanteer je nu strikt genomen alleen maar de normen zoals die afdwingbaar zijn, waar je je echt niet aan kunt onttrekken en probeer je inderdaad tot de grens te gaan waar je je nog kunt onttrekken aan die verplichtingen, óf ga je een heel ander beleid voeren wat dan eigenlijk neergelegd wordt in dat woord "humanitair" (het beleid dat nu gevoerd zou worden)?' Als je dat als uitgangspunt neemt, dan zul je ook moeten kijken naar die nog niet afdwingbare, maar wel degelijk geldende normen die in tal van verdragen vastliggen. Dan zijn er ook twee voorbeelden, het Internationaal Vrouwenverdrag en het Verdrag voor de Rechten van het Kind waarbij iedere keer nog gestreden moet worden bij de rechter welk artikel daarvan nou een direct effect heeft op de Nederlandse rechtspleging. Afgelopen jaar zijn daar procedures over gevoerd en dan zie je dat daar beetje bij beetje terrein wordt gewonnen. Mensenrechten zul je ook moeten verwerven, daar moet je voor knokken en er ligt nog een heleboel in ontwerpvorm klaar, tal van stukken, ook binnen de Europese verbanden. Ik vind dat mensen zich er eigenlijk nu al aan moeten houden, een land als Nederland dat altijd voorop heeft gelopen in het handhaven van mensenrechten, en dat daar ook altijd heel trots op is geweest, zou zich nu moeten schamen zich terug te trekken achter een bastion van: 'dit móeten we helaas en voor de rest negeren we gewoon wat er aan mensenrechten in ontwikkeling is.' Ik hoop dat Nederland de komende jaren toch weer die rol als promotor van mensenrechten op zich gaat nemen. Daar ligt naar mijn idee de kern van het probleem.

En daarom is zo'n uitspraak van het Hof zo ontzettend belangrijk, aangezien mensen in procedures hier in Nederland daarnaar kunnen verwijzen?

AVK: Er is onder andere een uitspraak geweest over de omstandigheden op de detentieboten. Er is geen zinnig mens die zou zeggen dat de leefomstandigheden daar - zeker als je er wat langer zit - voldoen aan humanitaire voorwaarden. Maar nu kun je het afdwingen, er is een kort geding geweest waarbij mede op basis van die Europese normen - die nogmaals nog niet geldend zijn - de kortgeding-rechter zegt: 'Zes maanden is het maximum.' Dat is een eerste stap in die richting. Zo kan ik nog wel meer uitspraken noemen, maar dat is de ontwikkeling die ik voor de komende jaren zie.

Want die bajesboten zijn indertijd door minister Donner opgetuigd als tijdelijke maatregel om het cellentekort op te lossen voor mensen die korte tijd opgesloten zouden worden onder een soberder regime.

AVK: Zodra gezegd wordt dat iets tijdelijk is, moet je al enige argwaan beginnen te krijgen. Want iets dat tijdelijk is, wordt na verloop van tijd eeuwigdurend, lijkt het wel. Deze twee boten waren tijdelijk, ook maar bedoeld voor een periode van dertig dagen. Inmiddels zitten er mensen acht

of tien of twaalf maanden gevangen en die twee boten worden binnenkort nog aangevuld met drie nieuwe boten, dus zo tijdelijk blijken ze ook niet te zijn.

Ze zijn in de tussentijd vrolijk verder aan het bouwen?

AVK: Ja, wat Theo net zei, die drieduizend cellen die voor 2010 gebouwd moesten worden, dat is nu al gehaald. Dus als dat doorgaat de komende jaren, dan zitten we straks eerder aan de vierduizend dan dat we zouden dalen naar de tweeduizend.

Terwijl dat laatste zou kunnen?

AVK: Ja, ook wat dat betreft verwacht ik, als we Nederland zouden vergelijken met andere landen in Europa - en ik hoop ook dat er wat meer aandacht voor komt voor de positie van Nederland ten aanzien van het vreemdelingenbeleid in de relatie met andere landen in Europa -, moeten wij op sommige punten toch constateren dat we daar de afgelopen jaren zonder noodzaak veel te ver in zijn doorgeschooten. Per 100.000 inwoners - want die vergelijking moet je dan maken - sluit Nederland veel meer mensen op in de vreemdelingenbewaring dan welk ander land ook. Nederland is samen met Engeland ook het enige land - en dat zal ook moeten veranderen de komende jaren - waar er geen maximum duur aan verblijf in vreemdelingenbewaring is gesteld, terwijl alle andere landen mede op basis van hun interpretatie van het Europese Verdrag zeggen dat het slechts twee maanden, drie maanden, of in sommige landen zelfs maar twee weken mag zijn. Daar moet in Nederland ook een maximum voor komen!

Hetzelfde geldt voor iets wat de PvdA de afgelopen periode gepoogd heeft terug te brengen: iedereen in Nederland die van zijn vrijheid wordt beroofd, of dat nou is op grond van de wet, van bijzondere opname in psychiatrische ziekenhuizen of op grond van een strafrechterlijke verdachtmaking, wordt binnen een aantal dagen gehoord door de rechter om te zien of die vrijheidsbeneming rechtmatig is of niet. De enige groep waarvoor dat niet geldt, zijn gedetineerde asielzoekers, en ook in dat opzicht zijn we een uitzondering ten opzichte van de rest van Europa, aangezien die toetsing pas na zes weken plaatsvindt. Toetsing vindt hier alleen maar plaats op verzoek van de betrokkene zelf, en als die dat niet doet - en meestal weten ze niet dat het kan -, dan gebeurt die toetsing pas na zes weken door de rechter, waardoor heel veel mensen onterecht vast blijken te zitten. Dat biedt ook de mogelijkheid voor politie en andere instanties om mensen gewoon maar vast te zetten, aangezien er geen controle over is. Maar ook door de rol van de Raad van State is de toetsing van vrijheidsbeneming - wat toch een van de zwaarste middelen is die je tegen mensen kan inzetten - vrijwel een illusie geworden. Dus daar wijken we ook weer af van echt alle andere landen in Europa.

Daar moeten we nog even verder over praten. De afdeling rechtsspraak van de Raad van State, die tegenwoordig omineus 'de afdeling' wordt genoemd, heeft de afgelopen jaren keer op keer bewezen niet de vluchteling maar de Nederlandse Staat in het gelijk te stellen als er gedingen aanhangig zijn gemaakt en vluchtelingen zich om de een of andere reden slecht behandeld voelen hier. Keer op keer blijkt de IND gesterkt te worden in zijn gelijk. Daar is vaak kritiek op gekomen, de rechter Willem van Bennekom heeft daar ook

nog het een en ander over gezegd de laatste jaren. Gaat er nu verandering komen in de rol die de Raad van State speelt?

TW: Ik hoop het wel, er ligt ook een wetsvoorstel van D66 dat onder de vorige kabinetsperiode is ingediend, om in ieder geval de eerste rechter, dus voordat de Raad van State er een oordeel over velt, meer armslag te geven om daar waar het misgaat in de asielprocedure, corrigerend op te kunnen treden. Die ruimte is er nu heel vaak niet, eigenlijk in heel weinig gevallen. Dat heet marginale toetsing, de rechter moet zich heel terughoudend opstellen, en het betekent ook dat als je met nieuwe informatie komt, je die eigenlijk alleen pas weer in een nieuwe asielprocedure kunt inbrengen. Dus dat zorgt voor eindeloze procedures, terwijl je sommige dingen al eerder kunt beoordelen. Rechters zijn er ook om op een onafhankelijke manier dat besluit te kunnen toetsen en dat kunnen ze nu eigenlijk niet meer omdat de Raad van State die ruimte een beetje heeft ontnomen en ook ontzettend beperkt uitleg geeft aan de vreemdelingenwet en het beleid. Dus ik hoop dat met de evaluatie van die vreemdelingenwet en met dit wetsvoorstel dat er ligt, er wél ruimte gaat ontstaan.

Hirsch Ballin was tot voor kort voorzitter van die afdeling, hij is daar inmiddels vertrokken om naar het kabinet te gaan. Maakt dat verschil? Dat zo'n man er niet meer is?

TW: Hij weet natuurlijk hoe het van binnenuit werkt, ik hoop het.

We hadden het er van tevoren even over hoe er zich in Nederland - naar mijn idee - de afgelopen jaren een klimaatverandering lijkt te voltrekken van polarisatie in het publieke debat, van het 'regels zijn regels' van Verdonk, toegejuicht door meer dan de halve VVD - en niet meer dan de halve VVD - naar meer ontspanning. De toon van dit regeerakkoord is een hele andere dan die van een jaar geleden. Herman Wijffels zegt daarover dat daarmee de behoefte aan maatschappelijke consensus nu tot uiting komt. Anton, heb jij het gevoel dat Nederland zich in dit opzicht inderdaad aan het ontspannen is?

AVK: Ik vind het erg moeilijk om dat nu al te zeggen. Natuurlijk lees je in het regeerakkoord en ook in de personen die nu het kabinet vormen, een andere houding, een benadering waarvan ik denk dat die meer past in wat ook in het regeerakkoord staat. Maar er is natuurlijk de afgelopen jaren ook wel het een en ander gebeurd en als je vier jaar een beleid voert - niet dat dat de enige reden is, maar het heeft natuurlijk wel een rol gespeeld - dat sterk op die polarisatie gericht is, dan is dat door een kabinet waarvan een gedeelte ook nog gevormd wordt door het vorige, niet meteen weggepoetst. Dat is één punt, een tweede punt en we spraken er straks al over in de voorbereiding, is dat in de samenleving die polarisatie natuurlijk gevoed wordt. Die polarisatie is sterk, in een heleboel landen in Europa is die sterk. We hebben natuurlijk ook de afgelopen week in het debat rond het dubbele paspoort gezien hoe een andere koers meteen ook weer een voedingsbodem vormt voor die polariserende gedachten. En er zijn dus krachten in onze samenleving en ook in het parlement die voortdurend bezig zijn om te polariseren en op basis van die polarisatie stemmen te winnen. Het maakt het voor de nieuwe regering en voor de partijen die in de Tweede Kamer de meerderheid uitmaken, ontzettend moeilijk om daar steeds het goede antwoord op te vinden. En het vereist ook vanuit de samenleving de vraag: hoe kun je nou die

onderbuikgevoelens, want die zijn niet weg te poetsen en die worden de komende jaren zeker ook nog groter, aanpakken? Ik ben daar niet erg gerust op. Er is veel gebeurd de afgelopen jaren en ook al zouden we het allemaal willen veranderen, de strategieën moeten we nog met een heleboel mensen ontwikkelen, denk ik.

En wat is de belangrijkste opdracht voor de politiek, de komende jaren, Anton?

AVK: In ieder geval om niet te snel toe te geven aan die krachten waar ik het net over had, want dat is natuurlijk het verleidelijke, dat je als politieke partij kijkt naar je achterban. Deze week blijkt uit het debat over de paspoortaffaire dat Wilders vijf zetels zou winnen, en PvdA en CDA er bij de eerste peiling vijf zouden verliezen. Als je daar verschrikkelijk gevoelig voor bent en je beleid in belangrijke mate bepaald wordt door dit soort onderzoeken en dit soort reacties op een debat, dan denk ik dat het gauw de verkeerde kant op gaat. Dus ik hoop dat het credo 'Houd je rug recht!' van de vorige minister van Vreemdelingenzaken ook geldt voor de regeringspartijen die er nu zitten, maar dan op een goeie manier!

Theo Wijngaard, wat is volgens jou de belangrijkste opdracht voor de politiek?

TW: Goed luisteren naar wat er leeft in de samenleving, naar de achterban. Wat Anton al zei, er is veel in beweging gebracht de afgelopen jaren, dat stop je niet zomaar. Maar er moet ook meer gekeken worden naar doelmatigheid: is het doelmatig om allemaal mensen op te sluiten? Kun je niet beter gebruik maken van de alternatieven die er bestaan? Ik hoop dat het huidige kabinet het hoofd koel kan houden en toch dat warme hart kan tonen om op die manier een rechtvaardig beleid neer te zetten zoals ze dat in ieder geval in het regeerakkoord weergeven.

AVK: Er is één ding wat ik er nog aan toe zou willen voegen: heel belangrijk is dat deze regering en deze regeringspartijen moeten proberen de allianties in de samenleving te zoeken. Het regeerakkoord heeft als thema 'samen leven, samen werken', maar dat betekent ook dat je tegen die krachten die daar tegenin gaan, strategieën moet bedenken en dat betekent dus ook dat je organisaties als Vluchtelingenwerk, Amnesty, maar ook de universiteiten, allerlei andere groepen, de gemeentes die zich de afgelopen jaren tegen het beleid hebben gekeerd, erbij haalt, krachten probeert te bundelen om dat wat zich onderhuids tegen jouw beleid keert, zoveel mogelijk te pareren. Dat heb ik de afgelopen jaren heel sterk gemist en dat is ook een opdracht die ik aan de politieke partijen en aan het kabinet zou willen meegeven. Dat geldt natuurlijk ook voor degenen die vervolgens gevraagd worden daarin te participeren.

Dank jullie zeer voor nu.

Jeroen Dijsselbloem, genoeg huiswerk, we gaan nog even op een rijtje zetten wat je allemaal te doen krijgt.

Je bent nog nét woordvoerder ad interim Vreemdelingenbeleid, misschien nog maar een paar dagen, jullie zijn nu de taken aan het verdelen, begrijp ik?

JD: De komende weken, ja.

Jullie hebben nu samen voor het generaal pardon gezorgd. Blij?

JD: Heel blij, je hebt als politicus dingen waar je een beetje voor warm loopt, je hebt dingen die je beschouwd als corvee, 'dat moet ook gebeuren', en je hebt dingen waar je voor gaat, waar je ook met goeie emotie voor gaat. En het pardon was voor mij zo'n ding.

Het was meer dan 'o ja, dat staat ook nog op ons wensenlijstje', ik heb zelf op een grote verkiezingsbijeenkomst in Wageningen gezegd: ik zal me met hand en tand verzetten in een kabinet te gaan zitten dat géén pardon aanbiedt! Een kabinet waar geen pardonregeling uit gekomen was, was voor mij ondenkbaar geweest.

Toch heeft de PvdA daar in het verleden wel anders over gedacht, in 2002 als ik me niet vergis, was er een Kamermeerderheid voor. Jij zat net in de Kamer, dat werd toen geblokkeerd door Wim Kok, aan de vooravond van de verkiezingen, omdat het best eens slecht kon uitpakken in de opiniepeilingen. Er is toen gezegd: 'dat regelen we straks wel na de kabinetsformatie' en wat is er toen gebeurd? Pim Fortuyn kwam op, de PvdA werd weggevaagd en het generaal pardon was van de baan. Hoe kan dat nou, dat een partij die zegt zó voor zo'n generaal pardon te zijn, op zo'n bepaald moment zegt: 'dat regelen we straks wel' en het zo tussen de vingers door laat glijpen. Je was er zelf bij, 't is niet om jou nu persoonlijk de schuld in de schoenen te schuiven, maar ik ben benieuwd naar het proces, hoe dat werkt.

JD: Het is heel terecht dat je dat vraagt, dat is achteraf gezien gewoon niet uit te leggen, ik kan het ook niet reconstrueren, ik weet niet of de cynische verklaring die jij erbij geeft, klopt, zo dicht zat ik nog niet bij figuren als Wim Kok. Het is achteraf heel dom geweest, aan de andere kant, de waarheid gebiedt ook te zeggen: als die motie op dat moment kort voor de verkiezingen was aangenomen, was die toch blijven liggen voor het nieuwe kabinet, en het is zeer de vraag of de verkiezingsuitslag en de opkomst van Pim Fortuyn et cetera anders waren gelopen. Met andere woorden, dan was die motie misschien wel aangenomen, maar tóch blijven liggen. Ik zeg het alleen maar ter relativering, we hadden daar gewoon vóór moeten zijn! Dat zeg ik verder zonder excuus, of eigenlijk met excuus. Excuus. Pardon.

Heel goed. Er is sindsdien wel wat veranderd binnen de PvdA. De arrogantie van de macht die in die partij altijd op de loer ligt, lijkt de afgelopen jaren teruggedrongen. Jullie hebben je in ieder geval de laatste jaren sterk gemaakt voor dat pardon. Klaas de Vries, oud bewindspersoon, werd op Justitie op een gegeven moment 'Klaas de Brief' genoemd, heb ik begrepen, omdat hij zo ontzettend vaak brieven schreef en doorstuurde van asielzoekers die in de klem zaten.

JD: Ja, en dat doen we nog steeds.

Jij bent daar zelf nu ook bij betrokken. Nu hebben jullie er onmiddellijk na de verkiezingen voor gekozen om als de sodemieter te zorgen dat het generaal pardon er zou komen. Uit kringen van het CDA kwam het verwijt dat dat wel heel gretig was en dat je op die manier de geachte premier voor het hoofd stootte. Heb je daar spijt van?

JD: Nee, geenszins, volgens mij hadden we helemaal geen keus, op het moment dat de verkiezingen een nieuwe meerderheid laten zien in de Kamer, een meerderheid die zegt: er moet een pardon komen, dus moet je onmiddellijk ophouden met het uitzetten van mensen die in principe onder het pardon zouden kunnen vallen - je kunt dan niet de formatieperiode afwachten en het uitzetbeleid laten doorgaan. Dat was gewoon het punt dat we op korte termijn moesten maken. Dus ik heb daar nooit spijt van gehad. Het werd een geweldige botsing, een hoop gedoe, zoals overigens altijd als minister Verdonk een rol speelde, maar deze keer lagen de kaarten anders en hebben we in ieder geval op dat moment voor elkaar gekregen dat het uitzetbeleid voor die groep is gestopt, en volgens mij is dat het belangrijkste.

Er werd toen in dat debat en nu nog steeds over gesproken dat dat pardon ruimhartig moest zijn, terwijl het CDA tegelijkertijd betoogt dat het juist een beperkt pardon is en dat dat de reden is dat ze er mee hebben ingestemd, na zich er al die jaren tegen verzet te hebben.

Hoe zit het nou echt? Is het ruimhartig? Of is het beperkt?

JD: Volgens mij zijn er hier vandaag heel veel deskundigen in de zaal, ik heb de onderhandelingen met het CDA gevoerd over wat we nou uiteindelijk hebben opgeschreven over de pardonregeling. Mijn conclusie is dat het een ruimhartige regeling zal zijn. Heel veel mensen dachten na de debatten in december: 'de pardonregeling is nu binnen, die komt er wel,' maar de pardonregeling is hetgeen waar we het langst en tot op het laatst met het CDA over hebben moeten onderhandelen, want tot het laatst toe wilde het CDA 'minder dat', 'strenger zus'. We hebben bijvoorbeeld een hele discussie gehad over de definitie van noodopvang, zij zeiden: 'het kan écht alleen gaan om mensen die officieel in gemeentelijke noodopvang zitten.' Waarop ik zei: 'wat is dat dan, dat bestaat niet eens!' Het is altijd particuliere opvang waar gemeentes wel of niet wat geld in stoppen.

En min of meer illegaal?

JD: Ja, en daarbij zitten heel veel mensen om tamelijk willekeurige redenen bij particulieren, of in een caravan, of in een vakantiehuisje.

En die mochten er niet buiten vallen, vonden jullie?

JD: Precies, het CDA zei: 'het mag echt alleen om officieel erkende noodopvang gaan.' Uiteindelijk staat er: vormen van lokale noodopvang, en dan heeft men een definitie gevonden die uit een of ander handboek komt, die zegt: 'iedereen die op lokaal niveau is opgevangen, niet door de gemeente, maar gewoon is opgevangen, dus huisvesting heeft gekregen en andere basisbehoeften, iedereen die dat type opvang heeft gekregen op lokaal niveau, kan hiervoor in aanmerking komen.' Dat is dus een hele ruimhartige definitie, en we hebben tot het laatst toe geknokt om ervoor te zorgen dat het ruimhartig zou zijn.

Om hoeveel mensen gaat het nu?

JD: Geen idee

Geen idee?!?

JD: Daar blijf ik van weg, dat is precies de discussie die we met het CDA hadden, men zei: 'ja, wat jullie willen leidt tot 30.000 mensen of leidt tot 40.000 mensen!' Ik weet niet of dat zo is, ik vind het ook niet interessant, ik vind dat je eerlijke, rechtvaardige criteria moet hebben. En natuurlijk moet je je ook afvragen: 'is het nog uitvoerbaar?' Je moet met een schuin oog kijken naar de vraag of het niet zal het leiden tot misbruik, tot mensen die om die reden terugkomen. Tot uw dienst, daar willen we allemaal naar kijken, maar de kern moet zijn: heb je eerlijke, rechtvaardige criteria, en of er dan 20.000 of 40.000 uitkomen, is daar dan een afgeleide van, maar je mag nooit zeggen: ik ga nu de criteria aanpassen want ik wil niet uitkomen op 40.000, ik wil terug naar 20.000. Dat soort discussies hebben we gevoerd met elkaar. Dus ik blijf ook nu gewoon weg van die aantallen, we shall see...

Ergens tussen de twintig en de veertig dus...
Maar het zouden er ook veel en veel meer kunnen zijn?

JD: Ja, dat zou kunnen, maar dat leidt al snel weer tot bangmakerij, niet bij ons zoals wij hier bij elkaar zitten, maar in delen van de Nederlandse bevolking ontstaat dan meteen zo'n huiver van: 'O jee!' Daarom vond ik het ook zo kwalijk dat minister Verdonk - overigens deed ze dat niet in de Kamer, maar toen ze eenmaal weer buiten op de gang stond - ging roepen: 'dit wordt een regeling voor 200.000 mensen!'

Voor de camera's, dat wel...

JD: Ja, en dat is volstrekt uit de lucht gegrepen, maar er wordt meteen weer zo'n sfeer gecreëerd van: 'de grenzen gaan weer open' en 'iedereen komt maar binnen'. Nou, daar worden mensen in Nederland toch zenuwachtig van. Maar daar gaat het niet om, we hebben een regeling gemaakt die rechtvaardig is en uitvoerbaar. Dat laatste hoop ik, dat eerste, daar heb ik een goed gevoel bij.

Daar mag jouw partij mede voor gaan zorgen dus, daar gaan we je aan houden.
Wat gaat er nog meer veranderen aan het vreemdelingenbeleid, behalve dat generaal pardon?

JD: Dat eerste zinnetje in de paragraaf die over het asielbeleid gaat met de woorden 'rechtvaardig en humanitair', dat is wel belangrijk, want de vreemdelingenwet zal inderdaad ook worden herzien, de evaluatie ligt er, daar zijn een paar dingen over afgesproken. Het regeerakkoord is ook een afspraak over de herziening van die korte procedure aan het begin, dat die langer en zorgvuldiger zal worden. Wat heel belangrijk is, en daar is in het eerste half uur nog niet over gesproken: een beter functionerende IND. Nu is dat sneller gezegd dan gerealiseerd, maar dit is echt cruciaal. Mensen in Nederland zijn de afgelopen jaren kapot gemaakt door beleid, door de houding van de meerderheid van de politiek, maar ook door het functioneren, het niet functioneren van de IND. En die dingen hebben natuurlijk met elkaar te maken. De IND is voor een deel kapotgemaakt door de wijze waarop de politiek ermee is omgegaan. Voor een deel is binnen de IND ook een sfeer en een werkwijze ontstaan die gewoon politiek werd aangestuurd, in de zin van:

'u moet voortaan zo omgaan met mensen.' Dus het is echt heel belangrijk dat de IND weer een rechtvaardige en humanitaire organisatie wordt.

Wat is daar aan te doen?

JD: Dat heeft te maken met klimaat, met aansturing, een politiek die heel goed duidelijk maakt wat er verwacht wordt van zo'n organisatie. Dus niet meer streefgetallen als 80 procent moet in die eerste 48 uur eruit. Op het moment dat je dat soort opdrachten meegeeft aan je personeel, gaat men daar op sturen, zo werkt dat bij een ambtelijke dienst.

Dat is gebeurd? Die 80 procent, als streefcijfer?

JD: Ja, zo werkt dat bij zo'n organisatie.

Maar dat heeft dan met rechtvaardigheid niks te maken. Dan gaat het alleen nog maar om aantallen.

JD: Het gaat om streefgetallen.

En dat was stelselmatig het geval de laatste jaren?

JD: Kijk, voor een deel weet je het ook niet, zeg ik in alle eerlijkheid, omdat je de interne aansturing van de politiek naar zo'n ambtelijke dienst niet kent, maar als ik zie hoe er in zo'n dienst wordt gewerkt en hoe mensen daar tussen de raderen van de bureaucratie zijn vermalen, dan denk ik wel: 'dat ligt niet aan de organisatie zelf, aan slecht management of een overspannen organisatie. Het ligt ook aan de opdracht die je als politiek aan zo'n organisatie geeft.' Waar leg je nou prioriteit? Bij tempo maken, bij het halen van bepaalde streefgetallen of toch meer bij zorgvuldigheid? De politiek heeft de IND op dat soort sporen gezet, dat soort opdrachten gegeven.

Ja, en het maatschappelijk klimaat heeft natuurlijk ook niet echt geholpen. De afgelopen jaren was je als IND-er - kan ik me zo voorstellen - niet de meest populaire persoon op familiefeestjes. Of het was te weinig wat de IND deed, of...

JD: Dat zal van alle tijden zijn, de IND zal nooit een organisatie worden die zich populair maakt, of die een makkelijke boodschap heeft, dat geldt ook voor de staatssecretaris. Wat dat betreft: petje af voor Nebahat (Albayrak) die die klus moet klaren, want ook voor haar zal straks gelden: voor de helft van Nederland ben je te soft en anderen zullen zeggen: 'je bent nog steeds inhumain bezig door mensen terug te sturen.' Want de komende jaren zal er natuurlijk een terugkeerbeleid zijn, er zullen mensen terecht helemaal uitgeprocedeerd zijn, die ook terug kunnen naar een veilig land.

Maar er zullen ook schrijnende gevallen blijven komen?

JD: Ja, dat geldt overigens ook voor de pardonregeling. Kijk, in een pardonregeling moet je altijd bepaalde grenzen en criteria stellen, voor een deel zijn die puur gebaseerd op rechtvaardigheid, voor een deel ook - laten we maar eerlijk zijn - op min of meer toevallige dingen, zoals die datum van april 2001. Dat is niet helemaal toevallig, dat heeft natuurlijk te maken met

de nieuwe wet, maar wij krijgen nu ook al weer brieven van mensen die in mei of juni 2001 zijn binnengekomen en die inmiddels in dezelfde dramatische situatie zitten. Hoe ga je daarmee om? Mijn stelling is: we maken een regeling die objectief rechtvaardig is en uitvoerbaar, maar daarmee sluit je niet je ogen voor alle andere gevallen, alle individuele gevallen. Ik denk dat de staatssecretaris daar gewoon ook op een goede manier mee om moet gaan, maar die zullen niet in 'de regeling' mee worden genomen.

Ik heb hier aan tafel in het eerste gedeelte van dit gesprek nog een paar opdrachten genoteerd, laten we die nog even doornemen: het wegen van die landeninformatie, die ambtsberichten waar nu, naar de mening van de mensen die er verstand van hebben, teveel waarde aan wordt toegekend en volgens die evaluatie dus maar een van de factoren mag zijn en niet de doorslaggevende. Simpel gezegd, Buitenlandse Zaken zegt: dat gebied is veilig, dus je kunt mensen terugsturen naar Koerdistan. Wat gaat daaraan veranderen de komende jaren?

JD: Het officiële beleid was altijd dat er naast de ambtsberichten ook gekeken zou worden naar de adviezen van internationale organisaties zoals de UNHCR of Amnesty, en ten derde ook naar andere landen. Dat 'andere landen' is altijd al link want het wordt al gauw opportunistisch, dus het land dat dan het strengste beleid heeft, ga je dan als voorbeeld nemen. Maar die internationale organisaties zijn de afgelopen jaren stelselmatig genegeerd. Als de UNHCR zegt: 'het is echt nog niet veilig om terug te keren naar Afghanistan', dan werd dat aan de kant geschoven, want het ambtsbericht zei iets anders. Het tweede is dat er ook nog wel iets te zeggen valt over de kwaliteit van de ambtsberichten. In hoeverre nemen de mensen van Buitenlandse Zaken die de ambtsberichten maken, ook de kennis van UNHCR ter plekke mee of niet? Daar valt nog wel wat aan te verbeteren.

In het kader van het sluiten van maatschappelijke allianties betekent dat ook dat je die moet sluiten met organisaties die er écht veel verstand van hebben, die ter plekke aan het werk zijn met vluchtelingen zoals de UNHCR.

In die termen is er nu al over gesproken door de regeringspartijen dat 'samen werken, samen leven' ook moet betekenen dat je de maatschappelijke organisaties erin betreft?

JD: Ja, in algemene zin wel.

En in kader van het vreemdelingenbeleid?

JD: Ik moet niet de illusie hebben dat die onderhandelaars die daar bij elkaar hebben gezeten, tot in alle details en finesses het vreemdelingenbeleid hebben doorgeakkerd, zo is het niet. Er is relatief nog veel over het vreemdelingenbeleid in het regeerakkoord terecht gekomen, maar dat is deels ook gebeurd buiten die onderhandelingen om, omdat ik op een gegeven moment met Piet-Hein Donner en Tineke Huizinga in een zaaltje apart zat te sleutelen, van: 'wat doen we nou wel of niet?' Heel veel dingen zijn toen nog niet besproken en daarvan zeg ik, optimist als ik ben: ik zie een interessante meerderheid in de Kamer voor alle dingen die we niet hebben geregeld in het regeerakkoord en dat zullen nog heel veel dingen blijken te zijn. Als dadelijk de pardonregeling naar de Kamer komt, komen er natuurlijk nog allerlei vragen naar boven, in de trant van: 'wat is hier nou mee bedoeld?' en 'hoe

hebben ze dat uitgevoerd' en 'hoe moet zus en zo?' En daarbij geldt gewoon dat er op dit moment een meerderheid in de Kamer is die aan de goede kant van het asielbeleid staat. De zogenaamde 'regenboogcoalitie'.

Ja, met dank aan de Partij voor de Dieren, wie had dat ooit gedacht? Nog zo'n ding: 'Geen kinderen meer in de cel', gaan jullie daar ook voor zorgen?

JD: Daar heeft Klaas de Vries de afgelopen jaren enorm voor gestreden, kinderen horen niet in de cel. Daar kun je een komma plaatsen en dan weet je dat er allemaal vragen komen, bijvoorbeeld over mensen die een paar dagen voordat ze terecht worden uitgezet, de vrees oproepen dat ze er anders tussenuit knijpen. Daar mogen kinderen in worden meegenomen. Maar de vraag is dan: 'hoelang?' Het idee was altijd dat dat een hele korte periode zou zijn, eigenlijk bij wijze van spreken drie dagen, maar de praktijk was vervolgens dat kleine kinderen maanden in uitzetcentra verbleven.

Rita Verdonk heeft daar telkens over gezegd: 'dat is de keuze van de ouders, die zijn degenen die het de kinderen aandoen.'

JD: Nou, dat is de tweede discussie, die overigens sowieso in het gevangeniswezen speelt, en dan met name over moeders. Mogen moeders, als ze daar zelf voor kiezen, hun jonge kinderen bij zich houden in de gevangenis? Hetzelfde geldt voor de vreemdelingenbewaring. In gevangenissen wordt dat toegestaan, als ik me niet vergis, ik kijk even naar onze expert. (Anton van Kalmthout)

De expert knikt.

JD: Dus dat soort dingen zitten wel achter de komma. Dus voor de komma staat: 'kinderen horen niet in de cel', punt. En daar is dus de afgelopen jaren veel fout gegaan.

Je zou er juist om humanitaire redenen vanaf mogen wijken, dat is waar het op neerkomt.

JD: Een goeie formulering lijkt me zelfs: 'alleen om humanitaire redenen.'

Het afschaffen van de bajesboten, wanneer gaat dat gebeuren?

JD: Ik weet het niet, maar het lijkt me dat ook op dat punt de afgelopen jaren gewoon de kwaliteit van het gevangeniswezen behoorlijk is aangetast. Er zijn allerlei discussies, ook in bredere zin, niet alleen over de bajesboten, maar over de kwaliteit van hoe er wordt gewerkt in gevangenissen.

Dat wordt dan eufemistisch versobering genoemd?

JD: Ja, dat heeft ook voor een deel te maken met tekorten aan cellen, maar goed die eh..

Die zijn allemaal al bijgebouwd, hoorden we net.

JD: Het is ook al een tijd geleden, dat speelt niet meer zo, onder Donner is er het mes in gezet, ze moesten inderdaad versoberen.

Donner zit nu zelf in het kabinet, wat gaan jullie eraan doen om dat terug te draaien, waar hij bij zit?

JD: Hij heeft nu een andere portefeuille, dus dat biedt weer heel veel ruimte en Nebahat gaat niet alleen over het asielbeleid, maar ook over het gevangeniswezen.

Ik zat net te luisteren naar de discussie over mensenrechten in Nederland, de koningin gaat volgende week naar Turkije. Dan zie je weer de discussie opkomen van: 'hoe en op welke wijze gaat zij mensenrechten in Turkije aan de kaak stellen?' Nou, het lijkt mij dat je dat alleen maar geloofwaardig kunt, als je de mensenrechten in Nederland op orde hebt, of op orde brengt. En daar hoort ook bij de wijze waarop je omgaat met vreemdelingen, daar hoort zeker de wijze bij waarop je omgaat met mensen die zijn vastgezet. Mijn eenvoudige opvatting is: voor mensen die zijn vastgezet door de overheid, geldt een nog zwaardere verantwoordelijkheid van die overheid. Die hele discussie hebben we natuurlijk gehad bij de Schipholbrand, ik zeg het maar in alle scherpte: ik vond Donners verklaring in de Tweede Kamer, toen hij aftrad na de Schipholbrand, schandalig. Zijn verantwoordelijkheid als minister is groot en die mensen kunnen letterlijk geen kant op. Dan kun je niet als je aftreedt, zeggen: 'ja sorry, u moet niet teveel van zo'n overheid verwachten, van zo'n veiligheidsraad.' Dat kan dus niet! Voor mensen die je als overheid vastzet, ben je in hoge mate verantwoordelijk.

Ja, heb je daar met Donner over gesproken?

JD: Nee

Was je het wel van plan?

JD: Die gelegenheid komt vast nog wel een keer. Kijk, dat hij is afgetreden, is enerzijds zeer terecht overigens, zijn verantwoordelijkheid woog heel zwaar, anderzijds is het zeer onterecht door de verklaring die hij daarbij voorlas. Het nadeel van zijn aftreden is dat hij daardoor geen verantwoording meer aflegde in de Kamer. We hebben overigens in het debat in de Kamer wel heel nadrukkelijk gezegd dat wij die passage uit de verklaring echt volstrekt buiten de orde vonden. Hij was zelf niet meer bij dat debat aanwezig.

Er was nog iets, de Raad van State zou zich teveel gericht hebben op, laten we zeggen, het politiek geïnspireerde vreemdelingenbeleid en veel te weinig asielzoekers in het gelijk hebben gesteld in procedures, wat gaat er in dat opzicht veranderen onder het nieuwe kabinet?

JD: De belangrijkste winst zal zitten in zorgvuldiger procedures. Je moet je beleid zo inrichten dat het zo rechtvaardig mogelijk is. Dat wil zeggen: dat je zoveel mogelijk zaken binnen de gewone regels van het beleid op een goede manier kunt afdoen. De laatste jaren zijn die regels steeds strenger geworden, de opdrachten waren politiek gericht op: 'zo min mogelijk asielzoekers, zoveel mogelijk mensen afwijzen en terugsturen,' en vervolgens krijg je dan een geweldige belasting van beroep en bezwaar van de rechterlijke macht. Dus we moeten echt weer het gewicht terugleggen waar

het hoort, namelijk bij een zorgvuldige en eerlijke procedure waarmee heel veel ellende wordt voorkomen. Ik denk dat een van de grootste opdrachten voor de komende jaren is dat de willekeur verdwijnt. Waar ik me echt het meeste aan heb gestoord, nee dat is nog te licht uitgedrukt, waar ik me écht voor heb geschaamd, is de willekeur die de afgelopen jaren in het asielbeleid is geslopen. Verdonk zei altijd: 'er is nog nóóit een minister geweest die zoveel individuele gevallen 's avonds thuis op de bank heeft beoordeeld, en nog nóóit zoveel mensen op die basis een vergunning heeft gegeven!' Ik vind dat dus iets om je voor te schamen, want daarmee zeg je in feite: de gewone reguliere procedure en de criteria zijn blijkbaar zo streng geworden dat er heel veel mensen over de rand vallen die je dan vervolgens 's avonds thuis - het beeld straalt al willekeur uit - op de bank beoordeelt op basis van 'hmm, die wel' en 'hmm, die niet'. En ik vind dat dus niet kunnen, ik vind dat een procedure en wetgevingscriteria zó goed moeten zijn, zó objectief, zó rechtvaardig dat het aantal mensen dat eventueel nog onder die discretionaire bevoegdheid moet worden gered, zo klein mogelijk is.

Ja, want als je zoveel gebruik moet maken van die discretionaire bevoegdheid, dan deugt er iets niet aan het beleid, dat is althans wat Van Kalmthout altijd zegt. Maar dat gaat onder deze staatssecretaris anders worden?

JD: Dat is de opdracht als het gaat om de evaluatie van de wet en de eventuele wijziging van de wet, maar zoals Van Kalmthout zegt: 'het zit 'm veel meer in hoe je met die wet omgaat.' De nadruk moet écht liggen op de politieke en ambtelijke dienst, daar moet de willekeur worden uitgesloopt. Nogmaals: het moet humanitair en rechtvaardig zijn. Zoveel mogelijk mensen moeten gewoon op basis van die werkwijze en die wet weten waar ze aan toe zijn en niet afhankelijk worden van de willekeur van de minister of van juridische procedures waar je dan vervolgens weer hele discussies over kunt voeren.

In dat opzicht lijkt het maatschappelijk klimaat wat te veranderen hè? Het regeerakkoord spreekt over het belang van open grenzen en internationale oriëntatie. Er is nu net een SER-advies gekomen over kennismigranten die in Nederland hartelijker welkom zouden moeten worden geheten. Dat laatste wordt door allerlei mensen bestempeld als: eindelijk een fatsoenlijk migratieklimaat in Nederland, dat niet alleen maar gericht is op 'de grenzen dichthouden'. Anderen zeggen: 'in feite werk je daar tweedeling mee in de hand, want de geniale ingenieur uit India waar we geld mee kunnen verdienen, mag wél binnen, maar de anderen houden we lekker buiten.' Hoe denk jij daar zelf over?

JD: Wij hebben als PvdA steeds gezegd: je zult in je migratiebeleid selectief moeten zijn, het is een illusie om te zeggen dat we geen selectiviteit hebben, en in de selectiviteit mag je, behalve als het gaat om vluchtelingen, kijken naar de toegevoegde waarde voor Nederland.

Maar is het niet heel lang taboe geweest om daarover te spreken in de politiek?

JD: Ja, helaas - zou ik zeggen - zijn er bijna geen taboes meer over als het gaat om migratie en integratie, maar waar het gaat om vluchtelingen is het

natuurlijk evident dat Nederland opvang moet bieden, altijd, ongeclausuleerd. Als het arbeidsmigratie betreft, mag je selectief zijn, mag je zeggen: 'ik laat niet iedereen toe, alleen die mensen waar op dit moment of in de toekomst een behoefte aan is, of waarvan we met hoge mate van zekerheid kunnen zeggen dat ze zichzelf zullen redden en in positieve zin zullen bijdragen aan de Nederlandse samenleving.' En dat leidt er dan toe dat je mensen met een hoge opleiding, of mensen waar een enorm tekort aan is, althans in Nederland, sneller toelaat. Ja, ik beseft dat je dan ook in de discussie komt over 'brain drain'. Dat je dan de beste mensen weghaalt uit ontwikkelingslanden. Dat is op zichzelf waar, maar er zijn ook rapporten die laten zien dat arbeidsmigratie en vooral het terugsturen van geld door arbeidsmigranten zo'n omvang heeft genomen in termen van miljarden dollars, dat het inmiddels factor drie, vier keer aan ontwikkelingshulp overstijgt.

Dus we zijn eigenlijk goed aan het doen als we die mensen hierheen halen?

JD: Het is een ingewikkelde discussie, het gebeurt in ieder geval momenteel overal, veel geld gaat dus terug naar ontwikkelingslanden en kan daar in opleidingen worden gestoken, maar ik geef absoluut toe dat daar een spanning zit, want als die opleidingen vervolgens weer worden leeggeplukt door Amerikaanse, Engelse en Nederlandse bedrijven, voor wie ben je dan aan het opleiden?

Hoe kan de politiek dat in goede banen leiden?

JD: We hebben die discussie gehad over verpleegsters uit Zuid-Afrika, overigens zijn ook veel van dat soort projecten weer mislukt, ik kan me de discussie over Filippijnse verpleegsters nog herinneren, wat toch niet zo succesvol was achteraf. Ik vind wel dat je daar rekening mee mag houden, dat je niet de gezondheidszorg in Afrika leeg gaat halen om hier internisten te kunnen aanstellen. Je zult in hoge mate moeten proberen mensen zelf op te leiden, maar internationale arbeidsmigratie gaat niet meer weg, je moet niet denken dat als Nederland zegt: 'wij nemen geen ingenieurs meer uit India aan' - als ze überhaupt nog naar Nederland willen komen hoor, dat is alweer een volgende fase in de discussie. Er is een fase geweest dat ICT-ers uit India naar Engeland, Amerika en Duitsland werden gehaald. Het laatste wat ik ervan hoor, is dat ze helemaal niet meer naar die landen toe willen, het werk gaat gewoon naar India toe, mensen kunnen prima dáár een baan krijgen. Maar je kunt wel in je arbeidsmigratiebeleid en in de mate waarin je mensen naar Nederland haalt, rekening houden met bijvoorbeeld het niet willen leeghalen van de gezondheidszorg in Afrika.

Ja, de gedachte is dat een wat pragmatische omgang met migratie er ook voor zou zorgen dat we in Nederland minder verkrampt om zouden gaan met vluchtelingen, zoals dat de afgelopen jaren is gebeurd. Het een hangt natuurlijk met het andere samen, of is dat heel optimistisch geformuleerd?

JD: Nee, er is absoluut wel een relatie met het goed functioneren van je migratiesysteem, dat klinkt een beetje lelijk, maar ik zal maar zeggen, de IND-wetgeving, hoe het ook echt in de praktijk werkt. Als je dat goed op orde hebt, en je doet dat ook redelijk efficiënt, dus je laat ook de goede mensen binnen, en de niet-echte vluchtelingen kun je vrij snel afwijzen en weer het

land laten verlaten, dan ben ik ervan overtuigd dat je ook een beter verhaal hebt naar je burgers, in de trant van: 'jongens, dit is echt nodig, dit hoort gewoon bij Nederland met z'n internationale verantwoordelijkheid, wij willen vluchtelingen ten allen tijde opnemen.' Je hebt een veel moeilijker verhaal om mensen ervoor te motiveren om dat vluchtelingenbeleid goed overeind te houden als de IND zijn werk niet doet, als er overal tenten worden gebouwd, omdat er in die tijd 40- tot 45.000 mensen binnenkwamen, waarvan een heel groot deel gewoon geen echte vluchtelingen was. Zo was het en zo is het nog steeds wel, dus ik denk dat dat een hele belangrijke factor blijft. Naarmate je wetgeving en je IND et cetera beter werken, heb je ook een beter verhaal om mensen uit te leggen en te motiveren dit te blijven doen en het als een verantwoordelijkheid, als een morele plicht te zien.

Een van de laatste vragen voor de pauze: die klimaatomslag in Nederland van een politiek van confrontatie, polarisatie, van maatschappelijk debat ook wat betreft het vreemdelingenbeleid, naar een meer ontspannen omgang met die dingen, die in ieder geval in het regeerakkoord lijkt te zijn neergeslagen. Door sommige mensen is het wel het 'ont-verdonken' genoemd. Gaat het nu voor je gevoel fundamenteel de goede kant op, of zijn de bedreigingen zo groot dat we moeten vrezen dat het maar een tijdelijke opleving is van onze goede wil?

JD: Ik denk wel dat het een fundamentele omslag is, er is echt een radicaal andere toon, maar ook een maatschappijbeeld, voor een deel zelfs een ander mensbeeld dan de afgelopen jaren. De PvdA is in de jaren '90 natuurlijk ook een libertair linkse partij geworden met veel ruimte voor marktwerking, het individu voorop et cetera, en de laatste jaren is ons denken daarin ook weer ontwikkeld, de individualisering komt aan de grenzen van wat nog positief is, heeft in ieder geval ook allerlei randverschijnselen die we niet positief vinden. Als je als PvdA staat voor sociale cohesie, wat altijd de opdracht voor sociaal-democraten is, dan moet je ook veel meer het gemeenschapsdenken waarderen en niet denken dat de samenleving volstrekt geïndividualiseerd nog veel samenhang zal vertonen. Dus het regeerakkoord ademt wat dat betreft ook echt een andere tijdsgeest uit, ook een deel verandering in het denken binnen mijn partij.

De sombere kant is natuurlijk, wat Anton net ook al zei: op het moment dat Geert Wilders roept: 'dubbele nationaliteit, dat kan eigenlijk niet, want mensen hebben dan ook loyaliteit aan een land ver weg, die kunnen toch geen minister hier worden,' dan zie je ook wat een Anklang dat meteen heeft in de Nederlandse samenleving. Ongeveer 50 procent van de mensen is het daar meteen mee eens. Het boerkaverbod? Staat meteen ook een grote meerderheid achter. Je moet dus niet denken dat wij, de elite in Den Haag, de nieuwe meerderheid, nu met elkaar afspreekt: 'als we het genuanceerd, tolerant en samen gaan doen, verdwijnt daarmee een aantal sentimenten.' Maar dat vergt dus veel van dit soort debatten.

Laatste vraag: Jacques Tichelaar, nieuwe fractievoorzitter, zei vorige week in Buitenhof dat onder zijn leiding de fractie de grenzen van het regeerakkoord ging opzoeken, ik ben benieuwd hoe dat er in de praktijk uit gaat zien. Stel nou dat jij in de nieuwe fractie woordvoerder vreemdelingenbeleid blijft, en je hebt op een gegeven moment in de zin kritische vragen te stellen aan de PvdA-staatssecretaris, wat doe jij dan als Jacques Tichelaar jou opbelt en zegt: 'Hee Jeroen, geen lastige vragen, dat zet de lieve vrede in de coalitie op

het spel, doe dat nou maar niet.' Sla jij dan met de vuist op tafel en zeg je: 'In naam van de humaniteit ga ik de grenzen van het regeerakkoord opzoeken'?

JD: Ten eerste: dat zal niet gebeuren, Tichelaar zal mij niet opbellen met de opdracht om mijn mond te houden, daar ben ik van overtuigd. Mocht hij het wel doen, dan zal ik de telefoon neerleggen. Ten tweede: beseft hoeveel er in zo'n regeerakkoord gewoon nog niet geregeld is! Dat betekent - en daar zullen we heel bewust gebruik van maken - dat overal waar niks geregeld is, het aan de Kamermeerderheid is! En ik zie op een aantal terreinen, niet alleen op het terrein asielbeleid maar ook op het gebied van milieu, op sociaal beleid, echt gewoon een goede Kamermeerderheid en dat biedt heel veel kansen om het nog mooier te maken dan het al op basis van het regeerakkoord lijkt te worden.

Dat is een mooi besluit, heel hartelijk dank, Jeroen!

Slotsessie

Belangrijke punten uit de discussie met de juristen:

Twee dingen:

- de juridische hulp die geboden wordt, werd vroeger gesubsidieerd, maar daar wordt nu op gekort, er valt ook weinig eer aan te behalen en de kwaliteit van die advocaten loopt ook terug. Allerlei goede mensen zijn eruit gestapt, er blijven nog profiteurs over - wat moeten we daaraan doen?

- en een ander punt, wat bij dat generaal pardon steeds wordt gezegd, is: 'een uitzondering voor al die mensen die crimineel zijn.' Dat is krantentaal, maar wat betekent dat dan vervolgens? Er zijn allerlei mensen tot ongewenste vreemdeling verklaard, dat kan al bij een verkeersovertreding, hoe gebeurt dat? Gaat dat volgens de methode Verdonk, of gaan we alles wat zij gezegd, heeft terugdraaien? Komen daar harde normen voor, of humanitaire normen? Dat zijn belangrijke punten, want als je straks een hele belangrijke groep weer gaat uitsluiten, hoe zit dat dan?

Jeroen, de rechtsbijstand schiet door bezuinigingen tekort, gaat daar verandering in komen, de komende tijd?

JD: In het kader van nieuwe maatschappelijke coalities ga ik mij laten adviseren door professor Van Kalmthout. Nee, het eerlijke antwoord is dat ik dat niet precies kan beantwoorden, er zijn mensen binnen onze fractie zoals Aleid Wolfsen die daar veel meer vanaf weten, dus ik beloof dat ik daarover nog eens contact met hem op zal nemen.

De tweede vraag is de belangrijkste en misschien ook wel spannendste vraag rondom de uitwerking van de pardonregeling, dat is echt een hele kwetsbare formulering waar het CDA zeer aan hecht. Wat ons betreft is het evident dat het moet gaan om definitieve veroordeling vanwege misdrijven, ik zou daar zelf nog aan toe willen voegen: 'misdrijven waar men gevangenisstraf voor heeft gekregen.'

In alle eerlijkheid: dit is het lastigste punt waar we iets over hebben afgesproken, dit is ook het punt waar spanning op zal komen en waar Albayrak als eerste aan zet is om een voorstel te doen, en de Kamer vervolgens om aan te geven of dat een wijze zet is.

Van Kalmthout, hoe zou het moeten gaan?

AVK: Er zijn twee uitsluitingscriteria, een is dat je ongewenst bent verklaard, het tweede is: veroordeling wegens een misdrijf. Wat betreft een ongewenstverklaring - en dat hebben we ook in de voorbereiding van dit pardon besproken -, zul je toch niet de criteria van minister Verdonk moeten hanteren, want dan vallen ongelooflijk veel niet-ernstige feiten daaronder, ook overtredingen. Vandaar dat je zou moeten zeggen: 'een ongewenstverklaring omdat je een bedreiging bent voor de nationale veiligheid' en dan kun je je aansluiten bij wat er daarover in de wet staat. Het tweede is: wat betreft veroordeling tot een gevangenisstraf, vind ik het noodzakelijk een nuancering aan te brengen, omdat we ook weten dat vreemdelingen eerder tot een gevangenisstraf worden veroordeeld voor hele lichte feiten om de simpele reden dat de taakstraf die wij elkaar geven, aan hen niet wordt gegeven. De openbare orde, of de nationale veiligheid moet echt ernstig verstoord worden en daar kun je andere criteria voor ontwikkelen. Dan valt er nog steeds altijd iemand buiten, maar iets genuanceerder dan alleen maar veroordelen tot een gevangenisstraf acht ik toch wel aangeraden en mogelijk. Daar moet dan verder over nagedacht worden. Mensen helemaal 100 procent gelukkig maken kunnen we niet, maar een heleboel mensen ongelukkig maken met een ongenueanceerde regeling, kunnen we wel.

Belangrijke punten uit de discussie met de practici:

Er is natuurlijk nog een heleboel onduidelijkheid voor de mensen die wellicht in aanmerking komen voor een pardonregeling. Wat belangrijk is: Stichting LOS is op dit moment bezig met het maken van een inventarisatie van ingewikkelde en/of schrijnende gevallen, dus als u daar zelf voorbeelden van heeft in uw eigen omgeving, dan kunt u zich tot LOS richten; en een ander ding is dat er een site is: www.pardonnu.nl, waarop ook belangrijke informatie wordt verschaft.

Janny Meijer vindt het van belang (en daar kreeg ze ook groot applaus voor) dat wij met z'n allen in Nederland eens gaan nadenken over hoe dit allemaal heeft kunnen gebeuren. We hebben toegekeken en niks gedaan, en zij vond het van ontzettend groot belang dat wij als Nederland daar iets aan doen, misschien zelfs via een parlementaire enquête.

Er zijn gemeentes die nooit opvang hebben verleend, en het is nu zaak om te kijken naar de gemeentes die dat wel doen, zodat er een soort uniformiteit en controle ontstaat. (...)

Er zijn gemeentes die niets hebben gedaan wat betreft het organiseren van noodhulp en er zijn dus ook gemeentes en burgemeesters die helemaal niet weten hoeveel asielzoekers er in hun stad hebben verbleven of zijn opgevangen. Dreigen die mensen dan niet het slachtoffer te worden van die niet-wetende gemeente?

JD: Ik kan het niet helemaal uitsluiten, voor ons was het ook een beetje een noodgreep om die burgemeesters in te schakelen, omdat we natuurlijk ook zaten met het probleem dat een deel van de groep waarschijnlijk niet meer voorkomt in de officiële bestanden, in die zin dat ze uit het oog van de IND of andere rijksoverheden zijn verdwenen. Die mensen wilden we wel meenemen, dus hoe doe je dat dan? We bedachten dat de burgemeesters daarin een rol

moesten spelen. In die gemeentes waar de burgemeesters geen betrokkenheid hebben betoond, of de gemeente geen opvang heeft geboden, zijn bijna altijd wel Vluchtelingenwerk of andere stichtingen, clubs, particulieren, kerken, actief bezig geweest om mensen opvang te bieden. Die burgemeester krijgt nu de verantwoordelijkheid om te kijken wie er in het controlejaar 2006 in zijn gemeente, particulier, of anderszins een vorm van noodopvang heeft gekregen. Nu zal die burgemeester in ieder geval de verantwoordelijkheid krijgen om eens even in de haarvaten van zijn stad of dorp te kijken om te zien wie er eigenlijk allemaal is en wie er eigenlijk woont. En als hij het nou nog niet doet, dan zullen al die particulieren en clubs die zich daar om hebben bekommerd, gewoon aan de bel moeten trekken bij de burgemeester en als die niet ontvankelijk is, bij de gemeenteraad. De burgemeester heeft nu, in het kader van deze regeling, de opdracht en de verantwoordelijkheid om de groep waarvan de rijksoverheid niet meer weet waar deze zich bevindt, in de vorm van een namenlijstje aan te leveren.

Nog een ander ding: de termijnen, wanneer kunnen we verwachten dat deze regeling klaar is, in de eerste plaats, en wanneer, in de tweede plaats, zal het laatste geval afgehandeld zijn?

JD: Ik zou denken dat die regeling binnen enkele maanden bij de Kamer kan worden ingediend.

Er is dan al heel veel voorwerk gedaan. Binnen een half jaar dient er een goede start gemaakt te worden met de uitvoering, maar voordat je het laatste geval complete duidelijkheid hebt geboden, ben je jaren verder.

Belangrijke punten uit de discussie met de politici:

Wat kan de politiek doen aan de xenofobie die heerst in ons land?

Twee dingen, moreel door bij herhaling uit te spreken dat een bepaalde handelswijze, een bepaalde vorm van discrimineren onacceptabel is, en daarnaast gewoon praktisch juridisch.

We hebben het gehad over de IND, 'moet dat apparaat niet weg?' wordt er voorgesteld en de vraag wordt gesteld of een parlementaire enquête zinnig zou zijn.

JD: Weg kan het apparaat niet, want er moet nu eenmaal een staatsapparaat zijn. Wat wezenlijk veranderd kan worden en veranderd móet worden, is de politieke aansturing door de nieuwe bewindspersoon, die zal het IND op andere dingen moeten beoordelen dan quota, bijvoorbeeld op zorgvuldigheid. Wat de top van de IND betreft: ik ken ze niet persoonlijk, en ik ga hier niet een bijltjesdag van maken en wat de parlementaire enquête betreft, vraag ik mij af of dat wel verstandig was, want dan waren we toch al gauw een half jaar verder en nu zat niemand te wachten op heel erg lang, veel wachten. Dat hebben we al te lang gedaan.

Een derde idee werd geboren, en dat is namelijk een verbond van 'rooie dominees' zodat het maatschappelijk middenveld deze coalitie kan betrekken bij haar activiteiten. Jeroen en Abeltje (Hoogenkamp), die met dit idee kwam, gaan daarover mails uitwisselen. Nog één vraag: is het zinnig om een

commissie van wijze mensen te formeren om de Raad van State en de IND gewoon nog een soort controlerend apparaat te verstrekken?

AVK: Dat lijkt me een uitermate onwijs idee, de Raad van State moet gewoon zijn werk goed doen, we weten nu dat er een aantal tekortkomingen is. In eerste instantie ligt die corrigerende rol bij de Tweede Kamer. Daar is momenteel ook al discussie over. We hebben de toetsing door Europese instanties, met name door het Europese Hof. Zo'n commissie past niet bij de structuur van het vertrouwen dat je moet hebben in de rechtsstaat en in de onafhankelijke rechterlijke macht. Daar heb ik nog steeds groot vertrouwen in, en daar waar je ziet dat er iets is misgegaan, moet je dat herstellen door de regelgeving en de mensen die er zitten te veranderen. Niet door een club van mensen die daar dan weer overheen kijkt. Ik zou er ook zelf absoluut niet in gaan zitten, los van de vraag of ik wijs genoeg ben. Dat is ook niet de oplossing, het zijn lapmiddelen en het gaat er om dat het ook zonder wijze mannen goed gebeurt en daar moet je vertrouwen in hebben.

Jeroen?

JD: De IND is een gegeven, je hebt nu eenmaal zo'n dienst nodig. Maar ik zie ook wel de kwetsbaarheid van zo'n dienst die gewoon niet goed functioneert en wel zo'n belangrijke regeling moet gaan uitvoeren. Nou ligt de eerste verantwoordelijkheid om daar op toe te zien bij de politiek, maar in het gevangeniswezen bijvoorbeeld hebben we ook onafhankelijke commissies van wijzen die gewoon in de gaten houden of het in de praktijk van de werkvloer ook allemaal wel zo gaat als het is bedoeld, qua zorgvuldigheid, qua humaniteit. Anton is daar ook bij betrokken. In die lijn is het misschien - ik zeg het voorzichtig - geen slecht idee om zo'n commissie de uitvoering van de pardonregeling nauw te laten volgen en de politiek daarover te adviseren.

Dat zou wel een commissie moeten zijn met stevige bevoegdheden, want anders wordt er niets mee gedaan.

JD: Of er iets mee gebeurt, is altijd afhankelijk van de politiek. Je start zo'n commissie op omdat je er als politiek iets mee wil.

AVK: zoals Jeroen het nu formuleert, vind ik het een uitermate interessante functie!

Ik had het over de Raad van State en als het dat betreft, geef je gewoon het feilen van je systeem op zo'n duidelijke wijze toe. Als het gaat om toezicht op een uitvoering, dan heb ik daar inderdaad ervaring mee en weet ik ook dat dat heel goed werkt. Commissies van toezicht kunnen ontzettend goed functioneren, al is het alleen maar in preventieve zin. Het idee dat er over je schouder meegekeken wordt, is eigenlijk al het belangrijkste en dan hoef je bijna niet meer zoveel toe te zien. Zeker als het gaat om die pardonregeling, waarover toch een heleboel discussie gaat ontstaan, vooral in het maatschappelijke debat, denk ik dat het heel verstandig is, omdat je dan ook een commissie hebt die mensen uit die samenleving representeert, daardoor houd je het maatschappelijk debat een beetje van die politieke lijn af. Laat een stukje van de verantwoordelijkheid weg bij de politiek, zodat je ook de politieke angel weg kunt halen, en dan zou ik het heel goed vinden als er zo'n commissie komt.

JD: Ik ga dit idee nog wel even checken met Hans Spekman die voor ons de komende jaren het asielbeleid gaat doen, maar ik kan me voorstellen dat ik hem daar wel van kan overtuigen.

Nou, dat is een mooie belofte.

De allerlaatste vraag

Wat is de belangrijkste boodschap die jij, Anton, mee zou willen geven aan Jeroen Dijsselbloem om de komende jaren in Den Haag uit te dragen?

AVK: Laten we vooral veel contact houden.

JD: Dat vind ik een heel goed idee.

Eén ding om daaraan toe te voegen: we hebben een paar slagen gewonnen, maar de oorlog hebben we nog niet gewonnen. We hebben het pardondebat gehad in december, er is nu een pardon aangekondigd, enigszins uitgewerkt, maar er is nog steeds heel veel onduidelijkheid.

Ik besef dat u die daar zelf mee te maken heeft, of daarbij betrokken bent, allemaal op die duidelijkheid zit te wachten. Het enige wat ik kan beloven is dat we die duidelijkheid zo snel mogelijk zullen geven, maar ook hier weer met inachtneming van zorgvuldigheid. Ik heb liever dat het iets langer duurt en dat het resultaat dan ook veel beter is, dan dat we het nu heel snel er doorheen douwen. Maar duidelijkheid komt er!

Afsluiting
